

Sisällys

Lukijalle.....	9
Toimittajat.....	10
Kirjoittajat.....	11

I Johdanto

1 Ihon tehtävät ja rakenne.....	14
<i>Sirkku Peltonen, Kaisa Tasanen-Määttä</i>	
Ihon tehtävät.....	15
Ihon rakenne.....	16
Ihon apuelimet ja erityisrakenteet.....	22
2 Ihon immunologia.....	24
<i>Marko Salmi</i>	
Yleistä ihon immunologiasta.....	25
Ihon valkosolut ja niiden tehtävät.....	25
Luontaisen immuunijärjestelmän toiminta ihossa.....	27
Hankinnainen immuunivaste ja iholta tulevat antigeenit.....	28
Hankinnaisen immuunivasteen efektorimekanismit.....	29
Sytokiinien immunologia.....	29
Immunologiset tautimekanismit ihossa.....	32
Ihosityöpien immunologia.....	32
Ihon immuunijärjestelmän erityispiirteitä.....	33
3 Ihotautipotilas vastaanotolla.....	34
<i>Leena Koulu, Veli-Matti Kähäri, Pilvi Riihilä, Alexander Salava</i>	
Ihotautipotilaan haastattelu (anamneesi).....	35
Ihotautipotilaan kliininen tutkimus (status).....	36
Ihomuutosten morfologia.....	38
Dermatoskopia.....	41
Ihotautipotilaan laboratoriokokeet.....	41
Ihotautipotilaan mikrobiinäytteet.....	42

Ihotautipotilaan biopsianäyte.....	42
Ikääntyvä iho.....	42
Runsaspigmenttinen iho.....	44
Psyyke ja iho.....	46

II Iho-oireet ja ihotaudit

4 Kutina ja kutinataudit.....	50
<i>Sirkku Peltonen, Alexander Salava</i>	
Kutinan määritelmä ja merkitys.....	51
Kutina-aistimuksen mekanismi ja välittäjäaineet.....	52
Ihotauteihin liittyvä kutina.....	53
Kutina-raapimiskierteen aiheuttamat ihotaudit.....	54
Pruritus cutis (ilman ihomuutoksia esiintyvä kutina).....	55
Neurogeeninen, neuropaattinen ja psykogeeninen kutina.....	56
Kroonisen kutinan hoito.....	57
5 Atooppinen ekseema.....	58
<i>Laura Huilaja, Laura Korhonen, Leena Koulu, Johanna Mandelin</i>	
Yleistä atooppisesta ekseemasta.....	59
Atooppisen ekseeman määritelmä ja diagnostiikka.....	59
Atooppisen ekseeman esiintyvyys ja ennuste.....	60
Atooppisen ekseeman etiologia ja patogeneesi.....	60
Atooppisen ekseeman taudinkuva.....	61
Atooppisen ekseeman liitännäistaudit... ..	65
Atooppisen ekseeman hoito.....	66
6 Muut ekseemat.....	70
<i>Laura Huilaja, Laura Korhonen, Leena Koulu, Johanna Mandelin</i>	
Yleistä muista ekseemoista.....	71
Tali-ihottuma (seborrooinen ekseema) ..	71
Läiskäekseema.....	74

Infektioekseema.....	76	10 Lääkeihottumat	111
Staasiekseema	77	<i>Jussi Liippo, Hannele Virtanen</i>	
Asteatoottinen ekseema.....	78	Yleistä lääkeihottumista	112
7 Kosketusihottumat		Lääkeaineiden aiheuttamien	
ja käsi-ihottuma.....	80	yliherkkyyksireaktioiden mekanismit.....	113
<i>Laura Huilaja, Laura Korhonen,</i>		Eksanteema (makulopapulaarinen	
<i>Leena Koulu, Johanna Mandelin</i>		lääkeihottuma)	113
Kosketusihottumat	81	Lääkkeen aiheuttama	
Allerginen kosketusekseema.....	81	nokkosihottuma ja angioödeema	115
Yleisimmät kosketusallergeenit	83	Toistopunoittuma	115
Ärsytyskosketusekseema	84	Stevens–Johnsonin oireyhtymä ja	
Kosketusihottumien tutkiminen		toksinen epidermaalinen nekrolyysi....	116
ja hoito	86	Yleisoireinen eosinofilinen	
Ammatti-ihotaudit.....	88	lääkereaktio (DRESS).....	119
Käsi-ihottuma	88	Akuutti yleistynyt	
8 Nokkosihottumat		eksantematoottinen pustuloosi	
ja angioödeemat.....	91	(AGEP)	120
<i>Laura Huilaja, Laura Korhonen,</i>		Lääkeihottuman tutkiminen.....	121
<i>Johanna Mandelin</i>		Lääkkeen käyttö lääkeihottuman	
Yleistä nokkosihottumista		jälkeen.....	123
ja angioödeemista	92	11 Autoimmuunitaudit.....	124
Nokkosihottumien kliininen kuva,		<i>Kaisa Hervonen, Jaana Panelius,</i>	
erotusdiagnostiikka, luokittelu		<i>Kaisa Tasanen-Määttä</i>	
ja patofysiologia.....	92	Yleistä ihon	
Spontaanit nokkosihottumat	94	autoimmuunirakkulataudeista	125
Indusoituvat nokkosihottumat	95	Pemfigoidit.....	126
Nokkosihottumien hoito.....	97	Rakkulainen pemfigoidi	126
Angioödeemat	97	Muut pemfigoidit	127
Urtikariavaskuliitti	99	Pemfigukset	131
9 Psoriaasi.....	101	Ihokeliakia.....	133
<i>Leena Koulu, Tarja Mälkönen</i>		Yleistä iho-oireisista	
Psoriaasin määritelmä ja yleisyys	102	autoimmuunisidekudostaudeista	137
Psoriaasin taustasyyt,		Lupus erythematosus (punahukka)	138
syntymekanismit ja liitännäistaudit.....	102	Sjögrenin oireyhtymä.....	142
Psoriaasin taudinkuva	103	Skleroderma	142
Psoriaasin hoito.....	107	Dermatomyosiitti	144
		Sekamuotoinen sidekudostauti	146
		Punajäkälä	146
		Vitiligo eli valkopälvi.....	149

12 Muita tulehduksellisia ihottumia ...	152	16 Ihon infektiot.....	202
<i>Alexander Salava</i>		<i>Sirkku Peltonen, Alexander Salava,</i>	
Eksanteemat.....	153	<i>Suvi-Päivikki Sinikumpu</i>	
Purppura.....	155	Ihon bakteeri-infektiot	203
Erythema multiforme.....	157	Ruusutulehdus.....	204
Punatäplähilseily.....	159	Märkärupi	206
Kyhmyruusu	159	Ektyyma.....	208
Eryteemat ja hilsejäkälä.....	161	Karvatupen tulehdus	208
13 Ihotautien ilmentymät		Paisetauti	209
limakalvoilla.....	164	Kynsivallintulehdus	210
<i>Niina Hieta, Eija Hiltunen-Back</i>		Korynebakteerien aiheuttamat	
Ihotautien ilmentymät		infektiot: Erytrasma	210
sukuelinalueella	165	Borrelioosi iholla	211
Valkojäkälä.....	165	Muita bakteeri-infektioita,	
Limakalvojen punajäkälä.....	167	joihin liittyy iho-oireita.....	212
Plasmasoluvulviitti ja -balaniitti.....	168	Ihon ja kynsien sieni-infektiot.....	213
14 Ihon krooniset haavat.....	170	Ihon ja kynsien sieni-infektioiden	
<i>Kirsi Isoherranen, Teea Salmi</i>		diagnosointi ja tutkimukset	214
Kroonisten haavojen esiintyminen		Jalkasilsa (tinea pedis).....	215
ja syyt.....	171	Nivussilsa (tinea cruris).....	217
Haavaa sairastavan potilaan		Vartalosilsa (tinea corporis).....	218
tutkiminen	173	Hiuspohjan silsa (tinea capitis)	218
Kroonisten haavojen kliiniset kuvat.....	174	Kynsisilsa	
Kroonisen haavan hoito.....	178	(tinea unguium, onychomycosis)	219
Haavainfektion diagnostiikka		Ihon ja limakalvojen hiivainfektiot	221
ja hoito	183	Savipuoli (pityriasis versicolor)	222
Kroonisen haavan ennaltaehkäisy		<i>Malassezia</i> -follikuliitti	223
ja ennuste	183	Syvät sieni-infektiot	223
15 UV-säteily ja iho.....	185	Ihon virusinfektiot	224
<i>Leena Koulu, Veli-Matti Kähäri,</i>		Syyllät	224
<i>Pilvi Riihilä</i>		Kondyloomat	227
Ultravioletisäteily, ihon		Ihon herpes simplex -virusinfektiot	227
ruskettuminen ja palaminen	186	Vesirokko	229
Ultravioletivalohoidot.....	188	Vyöruusu.....	230
Ihon valovanheneminen.....	190	Ontelosyyllät	232
Ihosityöpien induktio.....	193	Muita virusinfektioita,	
Valoihottumat.....	194	joihin liittyy iho-oireita.....	233
Sisäsyntyiset valoihottumat	194	17 Loisten ja hyönteisten	
Ulkosyntyiset valoihottumat	197	aiheuttamat ihottumat	235
Valoihottumien tutkiminen.....	198	<i>Janne Räsänen, Alexander Salava</i>	
Ihotauteja, joiden oireita		Syyhy (scabies).....	236
auringonvalo voi pahentaa	200	Täit (pediculosis)	240

Hyönteisten aiheuttamat iho-oireet	242	Okasolusyövän esiasteet	284
Järvisyyhy eli uimarinkutka	244	Okasolusyöpä	287
Matkailijoiden iholla oireilevat loistaudit.....	245	Tyvisolusyöpä	288
Syöpäläisharhaluulo	248	Pagetin tauti	
18 Tali- ja hikirauhastaudit	250	ja merkelinsolukarsinooma	290
<i>Laura Huilaja, Alexander Salava</i>		Melanosyyttiperäiset hyvänlaatuiset ihomuutokset	291
Yleistä talirauhasten taudeista.....	251	Melanosyyttiluomet.....	292
Aknen patogeenesi, diagnoosi ja alatyypit	251	Synnynäiset melanosyyttiluomet	293
Aknen hoito.....	253	Hankinnaiset melanosyyttiluomet	293
Acne excoriata	255	Atyyppinen ja dysplastinen luomi	295
Ruusufinni (rosacea)	255	Muita melanosyyttiluomia	295
Suunypärysihottuma.....	259	Ihomelanooma.....	297
Yleistä hikirauhastaudeista	259	Sidekudosperäiset ihokasvaimet	301
Liikahikoilu.....	260	Verisuoniperäiset ihomuutokset	303
Hidradenitis suppurativa	262	Verisuonikasvaimet	303
19 Karvataudit ja kynsimuutokset	264	Verisuoniepämuodostumat.....	304
<i>Kristiina Airola, Johanna Mandelin</i>		Muita hyvänlaatuisia verisuoniperäisiä ihomuutoksia	305
Johdanto karvatauteihin	265	Pahanlaatuiset verisuonikasvaimet:	
Androgeeninen alopesia.....	265	Kaposin sarkooma	305
Pälvikalju	267	Muita ihon ja ihonalaiskudoksen kasvaimia	306
Telogeeninen hiustenlähtö	269	Iholympoomat	307
Arpeuttava kaljuus	270	21 Perinnölliset ihotaudit	310
Trikotillomania ja traktioalopesia	272	<i>Katariina Hannula-Jouppi,</i>	
Kynsimuutokset	272	<i>Sirkku Peltonen,</i>	
Kynnen kasvuhäiriöt	273	<i>Kaisa Tasanen-Määttä</i>	
Kynnen värimuutokset	275	Yleistä perinnöllisistä ihotaudeista.....	311
Muihin ihotauteihin liittyvät kynsimuutokset	277	Iktyoosit eli epidermaalisen erilaistumisen häiriöt	312
Systeemitauteihin liittyvät kynsimuutokset	278	Perinnölliset palmoplantaariset keratodermat.....	314
20 Ihokasvaimet	280	Porokeratoosi	315
<i>Anna Hannuksela-Svahn,</i>		Epidermolysis bullosa	315
<i>Sari Koskenmies, Pilvi Riihilä,</i>		Hailey–Haileyn tauti	
<i>Mari Salmivuori,</i>		ja Darierin tauti	317
<i>Liisa Väkevä, Meri Övermark</i>		Ektodermaaliset dysplasiat	318
Yleistä ihokasvaimista	281	Iholöydökset	
Epiteeliperäiset hyvänlaatuiset ihokasvaimet	281	kasvainalttiusoireyhtymissä	319
Keratinosyyttiperäiset premalignit muutokset ja syövät.....	284		

22	Systeemitauteihin liittyvät	
	iho-oireet ja ihotaudit	323
	<i>Anna Koffert, Kaisa Tasanen-Määttä, Outi Varpuluoma</i>	
	Yleistä systeemitauteihin liittyvistä	
	iho-oireista ja ihotaudeista	324
	Diabetekseen liittyvät iho-oireet	
	ja ihotaudit	324
	Muut endokriinisiin tauteihin	
	liittyvät iho-oireet ja ihotaudit	327
	Muut aineenvaihduntatauteihin	
	liittyvät iho-oireet ja ihotaudit	328
	Muut systeemitauteihin liittyvät	
	iho-oireet ja ihotaudit	330
	Ravitsemushäiriöihin liittyvät	
	iho-oireet ja ihotaudit	335

III Ihotautien hoito

23	Ihotautien paikallishoidot	338
	<i>Veli-Matti Kähäri, Pilvi Riihilä</i>	
	Ihon läpäisyeste	339
	Perusvoiteet ja niiden käyttö	339
	Perusvoiteiden ainesosat	
	ja luokittelu	339
	Pesut, sidokset ja hauteet	341
	Paikalliset glukokortikoidit	342
	Paikalliset kalsineuriinin estäjät	346
	Paikalliset D-vitamiinijohdokset	346
	Ex tempore -valmisteet	347

24	Ihotautien systeemilääkkeet	349
	<i>Laura Huilaja, Tarja Mälkönen, Pilvi Riihilä</i>	
	Yleistä ihotautien hoidossa	
	käytettävistä systeemilääkkeistä	350
	Perinteiset immunosuppressiiviset	
	lääkkeet ihotautien hoidossa	350
	Muut ihotautien hoidossa käytettävät	
	systeemilääkkeet	351
	Atooppisen ekseeman	
	systeemilääkkeet	352
	Psoriaasin systeemilääkkeet	353
	Hereditäärisen angioödeeman	
	systeemilääkkeet	354
25	Ihokirurgiset toimenpiteet	355
	<i>Anna Hannuksela-Svahn, Sari Koskenmies</i>	
	Ihotoimenpiteiden suunnittelu	356
	Ihobiopsia	357
	Veneviiltoisto	359
	Pinnallisten ihomuutosten	
	kauhonta	366
	Ihokasvainten leikkaaminen	366
	Jäädytyshoito	366
	Ihokasvainten fotodynaaminen	
	hoito	368
	Epidermaalikystan poisto	368
	Lipooman poisto	369
	Kynsitoimenpiteet	369
	Hakemisto	372